הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר עבודה

שער המלך על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבי יצחק נוניס בילמונטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער המלך על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-כלי-המקדש-והעובדין-בו/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ח 4
הלכה א 4
הלכה יא 4
פרק י 6
הלכה ד 6
הלכה ט 10

פרק ח

הלכה א

בגדי כהונה כו' והאבנט לבדו רקום בצמר. כתב מרן פ"ק דיומא כי אתא רבין כו' ר' אומר של כלאים וראב"ש אומר של בוץ וידוע שהלכה כר' מחברו ע"כ ק"ל דהתם אמרינן אמר רנב"י אף אנן נמי תנינן על בשרו מה ת"ל ילבש כו' רבי דוסא אומר להביא בגדי כ"ג שכשרים לכהן הדיוט ר' או' שתי תשובות בדבר חדא דאבנטו של כ"ג בי"ה לא זהו אבנטו של כהן הדיוט כו' יע"ש וא"כ ע"כ ר' דוסא דקאמר להביא בגדי כ"ג ביה"כ שכשרים לכהן הדיוט ע"כ דס"ל כראב"ש דאבנטו של כהן הדיוט של כל השנה של בוץ ואיך כתב מרן וידוע דהלכה כר' מחבירו הא הו"ל מחבירו ואין הלכה כר' מחבריו כמ"ש בעל הליכות עולם דף פ"ו יע"ש ועיין בתוס' בפרק י"נ דקכ"ד ע"ב ד"ה מספיקה וליכא למימר דרבי דוסא כי קאמר להביא בגדי כ"ג כו' לבר מאבנט קאמר דא"כ מאי אהדר ליה ר' חדא דאבנטו של כ"ג כו' הא באבנט ר' דוסא נמי מודה אלא ע"כ דר' דוסא אפי' האבנט קאמר ונראה דהיינו משום דר' דוסא ור' קמפלגי בפי' דקרא דכתיב והניח' שם דר"ד ס"ל דוהניח' שם היינו לומר שלא ישתמש בהן לי"ה אחר כרש"י ור' ס"ל דוהניח' שם היינו לומר שטעונין גניזה והיינו דאהדר ליה דכיון דאבנטו של כ"ג לא זהו אבנטו של כהן הדיוט אם כן ע"כ גבי אבנט והניחם שם דכתיב בקרא גניזה משמע ואם כן ממילא משתמע דכל בגדי כ"ג טעונים גניזה שהרי קרא בכללא כייליהו ואין סברא לומר דלגבי אבנט פי' והניחם שם היינו שטעונין גניזה ולגבי שאר בגדים פי' שלא ישתמש בהן לי"ה אחר ומן האמור מבואר דרבי דוסא ע"כ ס"ל דאבנטו של כהן הדיוט של בוץ ואם כן הדק"ל ושמא לא אמרי' אין הלכה כר' מחבריו אלא כי פליגי רבים יחד בדוכתא חדא מה שא"כ הכא ודוק ועיין בספר כריתות בקונטריס לשון למודים כלל קי"ג אמנם אחר העיון יראה דלא דמי כלל ודוק:

הלכה יא

בגדי כהונה מותר כו' לפיכך לובשם שלא בשעת עבודה. עיין בתוס' פ' בא לו דס"ט ד"ה בגדי כהונה שכתבו בפשיטות דשלא לצורך עבודה אסור ללובשם והקשו מהא דאמרינן בקידושין גבי ינאי המלך הקם בציץ שבין עיניך וכתבו וז"ל ומיהו למ"ד דוקא עודהו על מצחו מרצה יכול להניחו כל שעה (כלומר דהוה ליה כצורך עבודה) ואומר ר"ת דלכ"ע יכול להניחו כל שעה מדכתיב ביה והיה על מצחו תמיד ואע"ג דאצטריך לדרשה אחריתי לעיל בפ"ק שלא יסיח דעתו ממנו ושמא י"ל מדכתיב תרי זמני והיה על

מצח אהרן נפקא כו' יע"ש ויש לדקדק בדבריהם טובא דמאי ק"ל מההיא דפ"ק דיומא דאצטריך לדרשא שלא יסיח הרי מבואר שם בסוגיא דמאן דדריש ליה לקרא דתמיד דשלא יסיח הוא ר"י דס"ל דעודהו על מצחו מרצה אין עודהו על מצחו אינו מרצה ולר"י לא קשי' להו דסברא הוא דיכול להניחו כל שעה כמ"ש בקו' ואי ס"ל ז"ל דאפי' ר"ש דדריש לקרא דתמיד לומר דתמיד הוא מרצה אית ליה נמי הך דרשא ותרתי שמעת מינה אם כן ה"נ נימא דדריש ליה נמי להך דרשה דתמיד יכול להניחו וכולהו שמעינא מינה ותו דאדק"ל מדרשא דשלא יסיח דלא בא מפורש בגמ' אי ר"ש נמי אית ליה הך דרשא אמאי לא ק"ל בפשיטות מדרשה דר"ש דדריש ליה לומר דתמיד הוא מרצה וצ"ע:

מעשה חושב (**שפ**) ושמא לא אמרינן אין הלכה כרבי מחבריו כו' משא"כ הכא. גם אני כוונתי לזה וכן נראה מדברי הרי"ף בפ' השולח שכתב דהלכה כרע"ק דבכ"ד ראשי אברים שעבד יוצא בהן לחירות צריך גט שחרור משום דהלכה כרע"ק מחברו וע"ש והתם הרי ר"מ והמכריעים ס"ל כר' טרפון דעכ"פ בשן ועין אין צריך גט שחרור וא"כ איך קאמר דהלכה כרע"ק מחבירו אלא עכ"ר דמשום דלא פליגי רבים יחד עם רע"ק אמרינן תו דהלכה כמותו משום דהוי בכה"ג חדא נגד חבירו: (אמר נ"ה המביא לבה"ד בגוף הדבר שפסק הרמב"ם כרבי אף דחבריו פליגי עלי' נראה דהרמב"ם כר"נ ס"ל במסכת ב"ב קכ"ד ע"ב עיי"ש ובתוס' שם ד"ה מספקא ובמהרש"א וכן מצאתי בהדיא מפורש ברמב"ם בפי' המשנה במסכת שביעית פרק ט' סוף משנה ה' שכתב דהגמרא פסק הלכה כרבי מחבריו עיי"ש ולפ"ז בחנם נדחק מרן הכ"מ בפ"ח מהלכות תמידין הלכה י"ח לתרץ דברי הרמב"ם שפסק כרבי ולא כחכמים דפליגי עלי' משום דמסתבר טעמא דרבי או משום דאבא שאול ס"ל כוותי' עיי"ש ולפי דברי הרמב"ם בפי' המשנה ניחא בפשיטות וכן מיושבת קושית הרב בעל שעה"מ ז"ל פה כמובן. ע"כ הגה"ה:

[**ודע** דלכאורה קשה על הרי"ף ז"ל שהרי ר"ש ור"א נמי ס"ל כרע"ק דצריך גט שחרור וא"כ אמאי צריך הרי"ף ז"ל לאתויי עלה מטעם דהלכה כרע"ק מחבירו דאדרבה הא רבים הם דאמרי צריך גט שחרור שהם רע"ק ור"א ור"ש נגד ר"ט ור"מ וא"כ הא ממילא הלכה כרבים. אמנם י"ל דהרי"ף ז"ל כתב כן משום דהמכריעין ס"ל בשן ועין כר"ט ור"מ וא"כ הא הו"ל רבים דס"ל עכ"פ בשן ועין דאין צריך גט שחרור מש"ה צ"ל דהלכה כרע"ק מחבירו משום דלא פליגי כולהו ביחד עם רע"ק]:

ובהא דקאמר הרי"ף ז"ל שם דאין הלכה כהמכריע בברייתא תמהתי שהרי גם בל"ז אין דעת שלישית מכרעת כדאיתא בפסחים דף י"א ודף כ"א ומצאתי בהר"ן קדושין שעמד בזה ותמהני שלא הביא האי דפסחים שהבאתי לראי'. ובאמת נתקשיתי בזה דמה בכך

שאין דעת שלישית מכרעת הא מ"מ נוסף הוא לרוב דעות וכעין זה כתב הרי"ף ז"ל בר"פ כל הגט לענין ריח גט שפוסל לכהונה דפליגי שם אמוראי טובא ופסק דאינו פוסל אלא האחרון משום דע"ז צירף דעות דהאחרון פסול אע"פ דדעות אלו אינן שוות ע"ש ודוק:

(**שפא**) ותו דאדק"ל מדרשא דשלא יסיח כו' אמאי לא ק"ל בפשיטות מדרשא דר"ש דדריש לי' לומר דתמיד הוא מרצה. תמהני דהרי קאמר הש"ס ביומא דף ז' ע"ב דר"ש ס"ל דתמיד על מצחו מי משכחת לה דמי לא בעי ניים וע"ש וצריך להבין מאי איסור יש בזה דניים בעוד שהציץ עליו אם לא משום היסח הדעת. ושמא י"ל דהאי דקאמר הש"ס שם דמי לא בעי ניים היינו שינת קבע דהאיסור הוא מטעמא דשמא יפיח בו אבל שינת ארעי אפשר דמותר בו אע"ג דמסיח דעתי' מניה משום דר"ש לא ס"ל הך דרשא דשלא יסיח דעתו. והנה לדעת הרא"ש ז"ל עכצ"ל כמו שכתבתי דהש"ס אשינת קבע קאי ומטעמא דשמא יפיח משום דאל"ה א"כ אפי' אם נימא דר"ש אית לי' הך דרשא דשלא יסיח דעתו מ"מ קשה מאי קאמר הש"ס דמי לא בעי ניים והרי ס"ל להרא"ש ז"ל דבשינה ליכא משום היסח הדעת כיון דאין שייך היסח הדעת אלא כשעומד בקלות ראש אע"כ דאשינת קבע קאי וכנ"ל:

ומ"מ בעיקר קושייתו של הגאון המחבר ז"ל י"ל דר"ת קאי אליבא דר"י וס"ל דאפי' היכא דלא צריך ציץ לרצויי כגון בלילה דאין זריקה בלילה אפ"ה יכול להניחו משום דכתיב תמיד (וממילא דה"ה לר"ש) והיינו משום דפשטי' דקרא משמע דמותר להניחו תמיד ואיסור היסח הדעת ילפי מדכתיב תרי זימני והיינו דקאמר לכ"ע דהיינו אפי' לר"ש דס"ל דאפי' תלי בסיכתא מרצי וכן לר"י בלילה דלא שייך ריצוי ציץ אפ"ה מותר להניחו שם ומש"ה קשיא לי' לר"ת ז"ל מהאי דאיצטריך האי קרא להיסח הדעת משום דמסתמא לא פליג ר"ש בהא וא"כ קשיא לתרווייהו בין לר"י ובין לר"ש מש"ה לא הקשה מהא דאיצטריך האי קרא לדרשא דר"ש דתמיד הוא מרצה וכמ"ש הגאון המחבר ז"ל משום דבעי טפי להקשות אתרווייהו ודוק:

פרק י

הלכה ד

וכהן גדול כו' או כהן הדיוט ששמש בפחות מד' בגדים עבודתו פסולה וחייב מיתה כזר ששמש כו'. ממשמעות דברי רבינו ז"ל נראה דס"ל דלחיוב מיתה נמי דינו כזר דאינו חייב אביאה ריקנית והיינו משום דלשרת אבבואם נמי קאי ושלא כדעת ריצב"א שכתבו התוס' פ"ק דיומא דפ"ה ד"ה להביא את המכנסים וז"ל ותי' ריצב"א דמיתה דגבי בגדים

אצטריך לחייב אפי' על ביאה ריקנית באהל מועד כדכתיב והיו על אהרן בבואם אל אהל מועד כו' ע"ש גם התוס' פ' הנשרפין דף פ"ב בד"ה ולא משום טומאה בתחילת דבריהם כתבו כס' ריצב"א דשלא רחוץ ידים ורגלים מחייב אביאה ריקנית שכתבו וז"ל ומיהו קשה הא דקתני ולא משום רחוץ ידים כו' דאסידור השולחן והטבת נרות דבהיכל ת"ל דנפ"ל מדכתיב בבואם אל אהל מועד אלמא אפי' ביאה ריקנית מחייב בלא עבודה ויש לדקדק דאמאי לא הקשו מחלוקת מחוסר בגדים הקודמת דהתם נמי כתיב והיו על אהרן ובניו בבואם אל אהל מועד ולא ימות כמ"ש ביומא ואפשר לומר דממחוסר בגדים ל"ק להו משום דאיכא לאוקמי בנכנס לבוש בד' בגדים ובשעת העבודה פשט אחד מהם וקמ"ל דלא מחייב משום מחוסר בגדים אשעת עבודה משום דלאו עבודה תמה היא מיהו ק"ל כפי סברת ריצב"א דמחייב אמחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים אפי' אביאה ריקנית מהא דגרסינן בזבחים דכ"ג ע"ב אמר ליה רבא לר"נ מכדי יושב כזר ומחיל עבודה אימא מה זר במיתה אף יושב במיתה אלמא תניא כו' ומשני משום דהוה ליה מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים והשתא לדעת ריצב"א מאי משני אכתי נימא דיושב כזר ומה זר במיתה בשעת עבודה דהא זר לא מחייב מיתה אביאה ריקנית אף יושב שעבד במיתה דומיא דזר ושני כתובים דמחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים דכתיבי בהו מיתה אצטריך לביאה ריקנית דלא נילף לעלמא ולומר דדוקא בהנהו מחייבי מיתה אביאה ריקנית הא בעלמא לא מחייבי אביאה ריקנית מיהו היכא דעבד מיהא נימא דמחייב מיתה דומיא דזר ושוב ראיתי דלק"מ שהרי כתבו התוס' שם ובדף (י"א) [י"ח] ד"ה אתיא חוקה דכי אצטריך שני כתובים למעוטי יושב אבל ערל ואונן לא צריך קרא למעטינהו ממיתה כיון דלא איקרו זרים ואם כן ע"כ דמיעוטא דשני כתובים אתא למעוטי יושב אף אשעת עבודה ממיתה דאי אביאה ריקנית הא לא משכחת ביושב ביאה ריקנית ותו כיון דנ"ל מקרא דלעמוד לעמידה בחרתים ולא לישיבה מסברא הו"א שדינו כזר דלא מחייב אביאה ריקנית וזה פשוט ולדעת רבינו ז"ל נראה דאפילו בשתויי יין דלא כתיב בהו לשרת לא מחייב מיתה אביאה ריקנית משום דילפינן חוקה חוקה ממחוסר בגדים לענין חלול כדאיתא בזבחים וכי היכי דהתם לא מחייב אביאה ריקנית ה"נ שתויי יין דאין ג"ש למחצה ובהא ניחא לי מה שהקשה הרמב"ן ז"ל בס' המצות במל"ת סימן ע"ג לדעת רבינו ז"ל דאשתויי יין הוא מוזהר אף אביאה רקנית ועונש מיתה לא מחייב אלא אעבודה והקשה הרמב"ן ז"ל וז"ל גם זו האזהר' שהוא מזכיר לשתויי יין בלא עבודה אזהרה בלא מיתה לא ידעתי לה מקום שזה הכתוב יין ושכר אל תשת בבואם אל א"מ אם הוא אמור אפילו אביאה רקנית אם כן מיתה נמי לחייב ואם

הוא בביאת עבודה לבד ביאה בלא עבודה מנין ע"כ דבריו ועיין בספר מגילת אסתר מה שנדחק בזה אכן כפי מ"ש יש לומר דלענין מיתה ילפינן חוקה חוקה ממחוסר בגדים וכי היכי דהתם לא מחייב אביאה רקנית דכתיב לשרת הכי נמי הכא אמנם לענין אזהרה קאי קרא כפשט' דאביאה רקנית נמי מחייב משום דבמחוסר בגדים נמי י"ל שלדעת רבינו הוא מוזהר גם כן אביאה רקנית משום דהוה ליה זר כדנפ"ל מקרא דבגדיהם עליהם ובזר שנכנס למקדש לדעת רבינו משמע שהוא מוזהר אפילו אביאה רקנית מק"ו דבעל מום וכמ"ש הרב מש"ל ז"ל בה' ביאת המקדש פ"ט דין ט"ו יע"ש וכדבריו נ"ל להכריח מהא דבעי למילף ברישׁ פ"ב דזבחים דזר מחלל עבודה מק"ו דבעל מום ואם איתא איכא למפרך מה לבעל מום שכן חמור דאפי' אביאה גרידא הזהירה עליו התורה אלא משמע דזר נמי דינא הכי וכן כתב עוד הרב הנזכר שכן נראה מדברי התוס' בפ"ב דיומא דכ"ג ע"ב ד"ה יש שהקשו וז"ל וק' לר"ל דמוכח דלאו עבודה היא מדלא אצרכיה קרא ד' בגדים ואם כן ל"ל קרא לר"א כו' ומאי טעמא דת"ק דפסל ב"מ להוצאה וי"ל משום דב"מ חשיב כזר דסד"א וכי תעל' על דעתך שזר קרב לגבי המזבח ולהכי צריך קרא לר"א וה"ט דת"ק דפסל עכ"ל משמע דס"ל דאפי' בכניסה אל המזבח בלא עבודה מוזהר עליו זר וע"ש מה שצדד הרב ז"ל בפי' דבריהם ומיהו עיקר דבריהם צריכי' לי עיון במ"ש דטעמא דת"ק משום דב"מ חשיב כזר וכי זר קרב לגבי המזבח שהרי מחוסר בגדים נמי חשיב זר כדנפ"ל מקרא דאין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהן והו"ל זרים ואפי"ה גלי ביה קרא דכשר להרמת הדשן כדס"ל לר"ל דקאמר דאי ס"ד עבודה היא יש לך עבודה שכשרה בב' כלים וא"כ מ"ט דת"ק דפסל להרמת הדשן כהן ב"מ משום דחשיב כמו זר הרי מחוסר בגדים יוכיח דחשיב זר ואפי"ה קרב לגבי המזבח להרמת הדשן ואדרבא מחוסר בגדים גרוע מבעל מום דאלו בעל מום לא כתיב בהדייא ביה זרות ואלו מחוסר בגדים בהדייא כתיב ויש לישב וצ"ע: וראיתי להר"ב מגילת אסתר במ' ל"ת סי' ס"ט הביא ראיה לדעת רבינו דב"מ אסור ליכנס מן המזבח ולפנים מדתנן בסוף זבחים ומייתי לה בפרק הנשרפין דף הנז' היוצק והבולל כו' עד המסדר את השולחן והמטיב את הנרות אין חייבין עליהן לא משום זרות ולא משום טומאה כו' ומדלא קאמר משום ב"מ נמי ש"מ ב"מ המטיב את הנרות שהיו בהיכל חייב וזה משום שאסור ליכנס שם אפילו שלא בשעת עבודה עכ"ד ועיין בהרב מש"ל מה שטרח ליישב זה ולא עלה בידו ולע"ד נראה דאין משם ראיה כלל לדעת רבינו ז"ל וזה שאף הרמב"ן ז"ל אזיל ומודה בב"מ שנכנס להיכל בביאה רקנית שהוא מוזהר עליו דפשיטא ודאי דלא עדיפי ב"מ מכהנים טהורים דחייבי' על ההיכל משום ביאה רקנית וכמ"ש שם רבינו ז"ל בסימן הקודם וז"ל וכן כל כהן מוזהר מהכנס

להיכל ג"כ זולתי בשעת עבודה יע"ש וכ"כ הרמב"ן שם בהדייא דמ"ש בספרי יכול לא יכנס לעשות ריקועין ת"ל אך בא להוציא כל כניסה שלא לעבודה ותפש לו המותרות שאלו נכנס אל הפרוכת שלא לצורך היה חייב משום ביאה רקנית דאסור מאל יבא בכל עת אל הקדש ומה שהביא ראיה הרמב"ן לסברתו מהא דאמרינן בערובין הכל נכנסין לתקן את ההיכל כהנים לוים וישראלים אע"ג דאפילו לדעתו ז"ל כהן ב"מ אסור ליכנס בהיכל נ"ל שבודאי שכונתו לומר דאם איתא לדעת רבינו ז"ל דאפילו בין האולם ולמזבח דהתם ליכא ביה אזהרה משום ביאה ריקנית שלא הוזהרו על ביאה ריקנית אלא להיכל ואפי"ה הזהירן הכתוב שלא יכנסו משום קדושה א"כ כי נמי איכא צורך הבנין אמאי מותרין ליכנס הא אין איסורו משום ביאה ריקנית כי היכי דנימא כיון שהוא לצורך הבנין ליכא ביאה ריקנית אלא ודאי דב"מ מותר ליכנס בין האולם לבין המזבח ולהיכל הוא דאסור משום ביאה ריקנית כשאר כהנים טהורין ומשום הכי כיון שהוא לצורך בנין לא הוי ביאה ריקנית זה נ"ל פשוט בכונת הרמב"ן אלא דק"ל על דבריו שהרי משמע התם בעירובין דלרב כהנא כהנים טמאים נכנסין לתקון ההיכל וכן פסק רבינו בפ"ז מה' בית הבחירה אע"ג דטמא הנכנס לעזרת ישראל הוא חייב כרת ולאו ה"ט משום ביאה ריקנית שהרי בעזרת ישראל מותר ליכנס ביאה ריקנית אלא ע"כ דה"ט משום דגלי קרא דמותר ליכנס ממיעוטא דאך ואף ע"ג דההוא קרא בב"מ כתיב ילפינן מיניה לטמאים וצ"ע ואיך שיהיה לדאתאן עלה מבואר מדבריו דב"מ נמי אם נכנס לפרוכת דהיינו היכל מוזהר עליה מקרא דאל יבא בכל עת וא"כ ע"כ מה שמותר ב"מ להיכנס שלא בשעת עבודה לדעת הרמב"ן היינו בין האולם ולמזבח ואם כן משום הכי לא תני אין חייבים משום ב"מ משום דב"מ המטיב את הנרות והמסדר את השלחן בהיכל אע"ג דלאו עבודה תמה היא מ"מ הא ודאי עבודתו פסול כמ"ש רבינו ז"ל פ"ט דין ה' ואם כן כיון שעבודתו פסולה הרי הוא חייב משום ביאה ריקנית וכדפרכינן פ' הוציאו לו דנ"ג גבי חיסר אחת מסמניה עי"ש ומ"מ התוס' שם דלא מחייב אביאה ריקנית אפילו בהיכל שלא רחוץ ידים ורגלים היינו לענין דלא מחייב מיתה משום דלשרת האמור גבי מיתה אבבואם נמי קאי מיהו לענין מלקות פשיטא ודאי דחייב משום דכיון דעבודתו פסולה הו"ל ביאה ריקני' ואין חייבין דקתני אין חייבין מיתה קאמר משא"כ בב"מ דאפי' בעבודה תמה אינו אלא בעזרה וקי"ל כרבנן דרבי אם כן לא מצי למיתני אין חייבין כיון דהשתא נמי מיחייב משום ביאה ריקנית ואולי סבור הרב ז"ל דמ"ש רבינו דהמסדר את השלחן והמטיב את הנרות עבודתו פסולה היינו דוקא גבי זר דמחייב מיתה אעבודה תמה ובעבודה שאינה תמה הוא מוזהר עליה ומשום הכי עבודתו פסולה משא"כ בב"מ

דבעבודה תמה הוא באזהרה ובעבודה שאינה תמה אפילו אזהרה ליכא כמ"ש רבינו שם דין ד' א"כ עבודתו נמי כשרה וכן ראיתי להר"ב מש"ל ז"ל פ"י דה' תמידין ומוספין דין י' שעלה בדעתו לומר כן ואף שלבסוף הסכימה דעתו ז"ל לומר דאפי' לדעת רבינו דעל עבודה שאינה תמה אינו מוזהר עליה מ"מ עבודתו פסולה מ"מ איהו מסברא דנפשיה אמרה ואפשר שהרב ז"ל חולק בזה אמנם הא ודאי ליתא שהרי בפ' הוציאו לו דף מ"ט קתני בברייתא בהדייא ב"מ בקבלה ובהולכה פסולה אע"ג דלאו עבוד' תמה היא וכן כתבו התוס' ברפ"ב דזבחים עד שאני תמיה על הרב מש"ל ז"ל איך עלה בדעתו לומר כן ואישתמיט מיניה סוגייא הלזו כנ"ל מיהו אכתי קשה אמאי לא חשיב שתויי יין שהרי משמע דבשתויי יין נמי בעי' עבודה תמה דילפי' גזרה שוה ממחוסר בגדים ועיין בהרב מש"ל פ"ט מהלכ' ביאת מקדש דין י' וצ"ל דתנא ושייר:

הלכה ט

כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי כו' והוא שלא יחוץ הבגד כו'. עיין בהשגות הראב"ד ז"ל ומרן כ"מ כתב שהראב"ד מפ' דהא דאמר רבא שלא במקום בגדים ג' על ג' חוצצות פחות מג' אינן חוצצות דחוצצות ואינן חוצצות לענין חציצה בין יד לכלי אתמר כו' אבל לפי האמת דעת רבינו כפי' רש"י ז"ל דחוצצות ואינן חוצצות לענין יתור בגדים איתמר והריטב"א הכריח כפי' רש"י ז"ל מדפריך בגמ' ות"ל משום חציצה (משמע דמילתא דפשיטא היא דאפילו גמי וצלצול קטן חוצצים והא רבא ור"ח פליגי לפי שיטה זו כו' יע"ש) ולכאורה היה אפשר לומר דהראב"ד ס"ל דהא דפריך בגמרא ות"ל משום חציצה לאו אמתני' דכורך עליו גמי קא פריך כפי' רש"י ז"ל בעירובין דא"כ לישנא דת"ל לא א"ש לפי זה ותו דא"כ הך קו' הו"ל לתלמודא לאקשויי תיכף ומיד אמתניתין ולא לבתר דמייתי פלוגתא דר"ח ור"י אלא ס"ל דלר' יאודה בריה דר"ח קא פריך דקאמר לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן הוי יתור בגדים דכיון דס"ל לרב יאודה דצלצול קטן חשיב בגד לענין יתור בגדים אע"ג דהוי פחות מג' הוא הדין וכ"ש נמי דחשיב בגד לענין חציצה ואהא פריך דל"ל משום טעמא דיתור בגדים תיפוק ליה משום חציצה ותריץ יתיב כשמואל כו' ומוהר"מ ב"ח ז"ל בקונטריס כפות תמרים דכ"ט ע"ב תי' באופן אחר דס"ל להראב"ד דהא דפריך ות"ל משום חציצה לר"י קא פריך דקאמר דשלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים אפי' בג' ע"ג ואהא פריך דכיון דהוי ג' על ג' לכ"ע הוי חציצה ות"ל משום חציצה וכדבריו פי' רש"י ז"ל בזבחים די"ט ע"א ד"ה ות"ל דלר"י קא פריך הן אמת שדברי רש"י ז"ל בזבחים סותרים למ"ש בעירובין ובר מן דין מ"ש שם בזבחים סמוך ונר' בד"ה ל"א אמרי לה מבואר דס"ל דבמקום עבודה אפילו נימא אחת חוצצת ואפי'

שלא במקום בגדים וא"כ צ"ל דמ"ש בד"ה ות"ל וכי שרי ר"י לאו למימרא דדוקא לר"י קא פריך ולא אמתני' אלא כונתו לומר דלר"י נמי פריך וכן כתב שם הרב צאן קדשים יע"ש ומ"מ לדעת הראב"ד ניתן ליאמר דס"ל דלר"י דוקא קא פריך וכמ"ש מוהרמב"ח ז"ל אך קשיא לי טובא לפי תי' ז"ל דא"כ היכי פריך בגמ' בתר הכי ופליגא אדרבא דאמר רבא שלא במקום בגדים ג' על ג' חוצצת כו' אדר"י ודאי פליגא אדר"י בריה דר"ח מי נימא דפליג והשתא לפי תי' הרב ז"ל היכי קאמר דרבא פליגא אדר"י הא כיון דס"ל להראב"ד דחוצצות דקאמר רבא לענין חציצה בין יד לכלי איתמר וכמ"ש מרן דרבא ודאי לא פליגא אדר"י דר"י מיירי בשמאל ושלא במקום עבודה כמו שתי' בגמ' אבל לעולם דבמקום עבודה אפילו ר"י מודה דג' על ג' חוצצות וכן ק' ג"כ לפ' דרבי' דכיון דלרב יאודה בריה דר"ח ע"כ מוקמינן לה בשמאל ושלא במקום עבודה א"כ כי פליג ר"י עליה דרב יאודה וקאמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים ה"נ מיירי בשלא במקום עבודה ולעולם דבמקום עבודה מודה ר"י דחוצצות והיכי קאמר בגמ' דר"י פליגא אדרבא ולכן הנר' לי בדעת הראב"ד ז"ל דס"ל דהנהו לישני בהא פליגי דלישנא קמא ס"ל דע"כ לא פליגי רב יאודה ור"י אלא לענין יתור בגדים אבל לענין חציצה כ"ע מודו דאפי' נימא אחת חוצצת ואפילו שלא במקום בגדים ומשום הכי פריך ות"ל משום חציצה ואמתני' נמי קא פריך כפרש"י ז"ל ומשום הכי קאמר דרבא פליגא אדר"י וס"ל השתא דחוצצות ואינן חוצצות דרבא לענין יתור בגדים הוא דאתמר אבל לענין חציצה בין יד לכלי אפילו נימא אחת חוצצת והא דנקט רבא לישנא דחוצצות משום דקאמר ברישא דבמקום בגדים אפילו נימא אחת חוצץ נקט נמי סיפא כי הך לישנא כמ"ש רש"י ז"ל אכן ללישנא בתרא דקאמר במימרא דרב יאודה דקאמר לא שנו אלא גמי אבל בצלצול קטן חוצץ סבירא ליה לרבא דלהך לישנא דכ"ע שלא במקום בגדים אין בו משום יתור בגדים ואפילו לרב יאודה ולענין חציצה בין יד לכלי הוא דפליגי והוכרח לזה מלישנא דחוצץ דקאמר במימרא דרב יאודה דדחיקא ליה מילתא לומר דנקט לשון חציצה במילתא דרב יאודה משום דבעי למימר בתר הכי ר"י אומר לא אמרו חציצה בפחות מג' אלא במקום בגדים דלא מצי למיתני משום יתור בגדים כמ"ש רש"י דזה ודאי דוחק דכיון דמימרא דרב יאודה נאמרה בתחילה לא שייך למימר דנקט רב יאודה לשון חציצה משום דבעי לאפלוגי עליה ר"י בתר הכי ונמצא א"כ דלפי דעת הראב"ד הנהו תרי לישני בדר' יהודה ברי' דר"ח פליגי ושלא כפרש"י שפי' דלא פליגי אלא במילתיה דר"י ולהך לישנא מימרא דרבא נמי כפשטא מתפרשא לענין חציצה בין יד לכלי וניחא השתא נמי הא דפריך בגמ' ות"ל משום חציצה לבתר דמייתי פלוגתא דר"י ורב יאודה ולא פריך אמתני' תיכף ומיד

ובתר הכי הו"ל לאתויי פלוגתא דר"י ורב יאודה משום דקו' זו אינו אלא ללישנא קמא אבל ללישנא בתרא ל"ק ליה דס"ל דשלא במקום בגדים פחות מג' אינה חוצצת ואפשר שזה נמי הכריחו להראב"ד לפ' כן ומשו"ה השיג על רבינו וכתב שדבריו סותרים ממ"ש דפחות מג' על ג' אינה חוצצת דמשמע דלענין חציצה הוא דקאמר ופסק כלישנא בתרא דאי לא כן הי"ל לפרש דלענין יתור בגדים מיירי כיון דהנהו לישנא פליגי בהכי כנ"ל ליישב השגת הראב"ד ז"ל עוד ראיתי להרב משה בן חביב ז"ל שתמה לדעת הראב"ד ז"ל מסוגייא דפרק לולב הגזול דקאמר התם אמר להו רבא להנהו מגדלי הושענא דבי ר"ג כי גדליתו הושענה דבי ר"ג שיירי ביה בית יד כי היכי דלא תיהוי חציצה הרי דס"ל לרבא דהאגד הוי חציצה אף שהוא דבר מועט החוצץ בין יד ללולב וה"נ דכוותה גמי או בגד שאין בו שלש על ג' חוצץ לענין עבודה בין יד לכלי ע"ש שהניחו בצ"ע ולע"ד י"ל דס"ל להראב"ד דאע"ג דלענין אגד הוי חציצה אפילו דבר מועט אפי"ה לדבר הכרוך בידו כההיא דכהן שלקה באצבעו כל שאין בו ג' על ג' בטל לגבי ידו ולא הוי חציצה אלא בג' על ג' דחשיב ולא בטיל לגבי היד וכן ראיתי להרב במג"א ז"ל סימן תרנ"א ס"ק קי"ז שתי' ליישב דעת האגודה שכתב דאין לחוש להסיר הטבעת בשעת נטילת לולב משום חציצה כיון שאין כל היד מכוסה והק' הב"ח מההיא דרבא דאמר כי גדליתו כו' דבעי למימר דאגד הלולב הוי חציצה אף שאין כל היד מכוסה ותי' דס"ל לאגודה דכל שאין היד מכוסה בטל לגבי היד משא"כ באגד הלולב ע"ש וגדולה מזאת כתב הר"ן שם דבדבר הכרוך בידו בטל לגבי היד ואפילו כרך כל היד בסודר הן אמת שלדעת הר"ן קשה טובא מהא דכהן שלקה כו' דפריך בגמ' ות"ל משום חציצה ואפילו לדעת הראב"ד מודה הוא דבשלש על שלש מיהא וא"נ בצלצל קטן דחשיב חוצץ אע"ג דהוי דבר הכרוך בידו ולא אמרינן בטל לגבי היד ואפשר ליישב שאף הר"ן ז"ל לא כתב כן אלא לענין לולב ומטעמא שכתב שם דאנן לית לן קרא לפסול חציצה בלולב ומאי דחיישינן הוא משום דלא הוי לקיחה תמה והלכך כל שהוא טפל לידו בטל לגבי ידו והרי הוא כאלו נוגע בידו כו' אבל לענין עבודה דמיפסל בה חציצה מדכתיב ולקח הכהן שתהא לקיחה בעצמו של כהן דלא יהא חוצץ בינו לכלי כמ"ש רש"י ז"ל אפילו כל שהוא מודה דחוצץ וכעין זה כתבו התוס' ז"ל פ' הוציאו לו דנ"ח ע"א ד"ה מין במינו בשם ריצב"א לחלק בין לולב לעבודה ע"ש אך אכתי קשה לי דברי התוס' ז"ל שם בפ' לולב הגזול ד"ה דבעינן לקיחה תמה שכתבו בתחלת דבריהם כדעת הר"ן דבדבר הכרוך בידו לא שייך חציצה והק' מההיא דפ' מ"ש גבי יששכר איש כפר ברקאי דהוה כריך ידיה בשיראי ועביד עבודה ודחו פי' רש"י שפירש התם טעמא משום חציצה ופי' ז"ל דה"ט משום דהוי לקיח' ע"י ד"א ואע"ג

דלרבא לקיח' ע"י ד"א שמה לקיח' ה"מ דרך כבוד כו' ועוד תי' דדל טעמא דחציצה נענש משום בזיון קדשים ע"ש והשתא תקשי להו מההיא דכהן שלקה באצבעו דפריך בגמ' ות"ל משום חציצה אע"ג דהוי דבר הכרוך בידו ומשום לקיחה ע"י דבר אחר ליכא דהא לא הוי דרך בזיון אלא דרך כבוד ולאו אורח ארעא שתראה מכתו בשעת עבודה וכמ"ש רש"י ז"ל ואי ס"ל לחלק בין לולב לעבודה כמ"ש בדעת הר"ן אם כן מאי ק"ל מההיא דישששכר איש כפר ברקאי וצ"ע כעת: תו ק"ל במ"ש התוס' שם וז"ל אלא י"ל דאגד הצריך ללולב שלא יתפרדו המינים שייך ביה חציצה אבל הכא סודרא לא בעי לולב ודחו לזה מכח ההיא דפ' הוציאו לו דבדבר שאינו צריך לו נמי שייך חציצה וק"ל דלמאי הוצרכו להביא עצות מרחוק לזה הא מההיא דפרק לולב הגזול דאמרינן התם בסמוך אמר רבא לא לידוק איניש לולב בהושענא דילמא נתרי טרפיה והוי חציצה מבואר דאפילו בדבר שאינו צריך שייך חציצה שהרי התם טרפיה לא בעו לולב ויש ליישב בדוחק: